

Mange ord i språket vårt har en opprinnelse som for lengst er glemt, og ofte kan vi heller ikke uten videre tenke oss til hva ordene egentlig betyr. Vi håper leserne vil finne glede i en spalte der vi vil ha små epistler om ord vi bruker til daglig, men som de færreste av oss kan forhistorien til. I denne spalten er det mer enn ønskelig med innlegg fra leserne. Det sitter vel kolleger rundt om i landet med kunnskap på feltet, og her får de altså muligheten til å utfolde seg for et bredt publikum!

Rektum

Ordet rektum betyr rett, rett og slett! Enhver lege som har erfaring med rektoskopi kan undres på hvorfor denne faktisk ganske kronglete kanalen kan få et slikt navn. Foklaringen på det er at man satte navn på de ulike kroppsdelene lenge før man fikk kirkens velsignelse til å undersøke menneskelig. At organene på dyr var nokså likt plassert var en kjent sak. I motsetning til mennesket hadde de dyrene man til da hadde studert nokså rett rektum, derav navnet.

Klimakterium

Kan dette ordet ha noe med *klima* å gjøre? Overgangsalderen føles jo for mange som et lokalt og heftig klimaskifte. Det greske *klimakterikos* var et trappetrinn eller stigetrinn og kunne da brukes til å beskrive en forandring der man enten gikk opp- eller nedover. Grekerne hadde det syn at et menneskes liv hadde 5 klimakteriske perioder, hver i en alder der tallet kunne divideres med 7: 7., 21., 49., 63. og 77. leveår var slike vendepunkter, det 49. markerte med sine hetetokter bortfall av reproduktiv evne. Personlig synes jeg det mest uforståelige her er hvilke forandringer som skulle kjennetegne 63. og 77. leveår bortsett fra at det jo faktisk ligger nær opp til dagens reelle pensjonsalder og for mange alderen for å bli skikkelig gammel.

I avledningen *klima* har man lagt inn betydningen helning (en stige heller jo litt!), himmelretning, geografisk beliggenhet, men hvor kom værphenomenet inn i bruken av det ordet? Se *det* sier mine ord-bøker intet om, men opprinnelsen er altså den samme som i klimakterium.

Også ordet *klinikk* har samme opprinnelse, på gresk betød *kline* å helle, lene seg og ble betegnelsen på seng. *Klinikè tèckhne* ble da betegnelsen på medisin for sengeliggende. Man skulle umiddelbart tro at en poliklinikk da var et sted med mange senger (hvis «poli» kan være en omskriving av «poly»), men den gang ei. «Poli» kommer fra det greske *ta politikà* som betyr statsforretninger, stat og by var ensbetydende begreper i det antikke Hellas. *Politikk* (statskunst) og *politi* er også avledet av dette ordet, politi fikk forresten sin nåværende betydning av ordet først etter 1700-tallet, før det betød det regjering, statsforvaltning.

Klient var opprinnelig en som stod i et tvungent avhengighetsforhold til noen, altså en som lente seg på andre for å klare seg. Med ordet *klimaks* er vi tilbake til betydningen stige, i betydningen oppover, selv om vi idag vel mener at klimaks er idet man når toppen av stigen (og før man detter ned igjen!), det være seg karrierestigen eller andre oppturer av ymse slag.

Jannike Reymert

Kilder:

1. Johan H. Rossbach. Levende ord. Pax forlag. 1996.
2. William S. Haubrich. Medical meanings. American College of Physicians. Philadelphia, Pennsylvania. 1997.